

Retouradres: Postbus 16228 2500 BE Den Haag

Aan de minister van Binnenlandse Zaken
en Koninkrijksrelaties
Mevrouw drs. K.H. Ollongren
Postbus 20011
2500 EA DEN HAAG

Datum
26 januari 2018

Onderwerp
Wijziging Kieswet

Uw kenmerk

Ons kenmerk
MvH/RvZ//MF/RS/bs/
ATR0111/2018-U010

Bijlage(n)

Geachte mevrouw Ollongren,

Op 29 november 2017 heeft u het wijzigingsvoorstel van de Kieswet voorgelegd aan het Adviescollege toetsing regeldruk (ATR) ter advisering. Dit voorstel staat open voor consultatie in de periode van 10 december 2017 tot en met 31 januari 2018.

Het wetsvoorstel regelt aanpassing van de Kieswet voor wat betreft de wijze van vaststelling van de uitslag van een verkiezing. De aanpassingen hebben tot doel het vaststellingsproces van de verkiezingsuitslag transparanter en beter controleerbaar te maken.

De wijzigingen van de Kieswet volgen tevens op adviezen van de Kiesraad uit 2014, 2015 en 2017 naar aanleiding van evaluaties van eerdere verkiezingen. Zo wordt onder meer voorgesteld dat het centraal stembureau in het kader van het onderzoek naar de geldigheid van de kandidatenlijsten meer tijd krijgt om na te gaan of geconstateerde verzuimen zijn hersteld, en dat de termijn voor registratie van de aanduiding van politieke groeperingen voor de Eerste Kamerverkiezing wordt verlengd. Tevens regelt het voorstel dat burgers geen voorzitter of lid meer kunnen zijn van het stembureau als zij voor de betreffende verkiezing verkiesbaar zijn. Dit laatste om (de schijn van) verstrengeling van belangen te voorkomen.

Verder regelt het voorstel enkele wijzigingen met regeldrukeffecten tot gevolg. Zo bevat het voorstel een aangescherpte eis die bepaalt dat een gewaarmerkt, recent uittreksel uit het handelsregister overlegd moet worden indien een (politieke) groepering een aanvraag indient voor registratie van een naam ('aanduiding') om deel te kunnen nemen aan de verkiezingen. De tweede wijziging betreft het niet langer verplicht hoeven inleveren van de stempas bij het verzoek om een kiezerspas, waarmee kiezers hun stem kunnen uitbrengen in elk willekeurig stemlokaal binnen het gebied van het orgaan waarvoor de verkiezing wordt gehouden.¹

¹ Met een kiezerspas kunnen burgers voor de Tweede Kamerverkiezingen, de Europees Parlementsverkiezingen en referenda stemmen in heel Nederland. Voor de Provinciale Statenverkiezingen en de waterschapsverkiezingen kunnen burgers met een kiezerspas overal stemmen in respectievelijk de provincie en het gebied van het waterschap. Met de stempas kan een burger stemmen in elk stemlokaal binnen zijn eigen gemeente. Voor gemeenteraadsverkiezingen is geen kiezerspas beschikbaar. Er kan bij de gemeenteraadsverkiezingen alleen in de eigen gemeente worden gestemd.

Contact

Rijnstraat 50
2515 XP Den Haag

Postbus 16228
2500 BE Den Haag

T (070) 310 86 66
info@atr-regeldruk.nl

www.atr-regeldruk.nl

Toetsingskader

ATR beoordeelt de gevolgen voor de regeldruk van voorgenomen wet- en regelgeving aan de hand van het volgende toetsingskader:

1. Nut en noodzaak: is er een taak voor de overheid en is wetgeving het meest aangewezen instrument?
2. Zijn er minder belastende alternatieven mogelijk?
3. Is gekozen voor een uitvoeringswijze die werkbaar is voor de doelgroepen die de wetgeving moeten naleven?
4. Zijn de gevolgen voor de regeldruk volledig en juist in beeld gebracht?

1. Nut en noodzaak

Het college onderstreept het belang van een overheid die de democratie stimuleert en faciliteert. Daar hoort onverkort bij dat de overheid transparant is over het verkiezingsproces en de wijze waarop de verkiezingsuitslag wordt vastgesteld en gepubliceerd. Om deze reden is het van belang dat de overheid alle mogelijke drempels die deelname aan het democratisch proces in de weg staan, wegneemt. Het onderhavige voorstel draagt hieraan bij.

De toelichting bij het wijzigingsvoorstel van de Kieswet gaat in op enkele geconstateerde knelpunten bij de vaststelling van de verkiezingsuitslag bij eerdere verkiezingen. Zo kunnen in de huidige situatie fouten bij het vaststellen van de processen-verbaal van de stembureaus pas aan het einde van het vaststellingsproces worden hersteld. Daarnaast is het kabinet van mening dat het proces van vaststelling van de verkiezingsuitslag onvoldoende transparant is.

De toelichting gaat na de analyse van de knelpunten herleidbaar in op de wijze waarop deze knelpunten in de toekomst voorkomen of beperkt kunnen worden. Dit door wijzigingen in het proces dat gevolgd moet worden bij vaststelling van een verkiezingsuitslag. Zo wordt voorgesteld om gemeentelijke stembureaus in te stellen die, tijdens een openbare zitting, bij constatering van fouten, stemmen opnieuw kunnen tellen en correcties kunnen aanbrengen op het proces-verbaal. Daar waar dit eerder niet mogelijk was. Verder wordt voorgesteld om de processen-verbaal van de stembureaus en de opgave met de totaalstelling van de gemeenten openbaar te maken, waardoor deze documenten algemeen digitaal toegankelijk worden voor alle betrokkenen en belangstellenden. Deze documenten zijn nu slechts een korte periode in te zien bij de gemeente.

Naar het oordeel van het college zijn nut en noodzaak van het voorstel en de daarin voorgestelde wijzigingen voldoende onderbouwd.

2. Minder belastende alternatieven

Een van de wijzigingen in het voorstel betreft de aangescherpte eis tot een gewaarmerkt, recent uittreksel uit het handelsregister bij registratie van een aanduiding door een (politieke) groepering. Politieke groeperingen vragen deze registratie aan om als nieuwe partij te kunnen deelnemen aan de verkiezing. Deze wijziging volgt op een advies van de Kiesraad, die heeft voorgesteld om in de Kieswet duidelijk te maken dat niet een bewijs van inschrijving in het handelsregister, maar een gewaarmerkt, recent uittreksel uit het handelsregister moet worden overlegd bij de registratie van een aanduiding.

Als argument voor de aangescherpte eis wordt aangedragen dat een bewijs van inschrijving sterk verouderd kan zijn. Om die reden wordt voorgesteld een uittreksel te eisen dat recent (maximaal een half jaar oud) en gewaarmerkt is. Hierdoor wordt het mogelijk de vertegenwoordigingsbevoegdheid van de groepering vast te stellen op het moment van het verzoek tot aanduiding. Dit is op basis van alleen een bewijs van inschrijving in het handelsregister niet mogelijk.

Deze aangepaste eis betekent dat (politieke) groeperingen die een aanduiding willen laten registreren een gewaarmerkt uittreksel bij de Kamer van Koophandel dienen op te vragen, hiervoor het noodzakelijke bedrag moeten betalen (leges á €7,50), en het uittreksel dienen mee te sturen bij het verzoek tot registratie.

Al enkele jaren hanteert het kabinet bij de inrichting van de overheidsdienstverlening en het gebruik van gegevens, het uitgangspunt van 'eenmalig aanleveren, meervoudig gebruik'. Zoals in de Aanwijzingen voor de Regelgeving staat toegelicht: "De overheid vraagt van burgers, bedrijven en instellingen geen gegevens waarover zij al beschikt. Spiegelbeeld hiervan is dat burgers, bedrijven en instellingen bij bijvoorbeeld het doen van belastingaangifte of aanvraag van een vergunning, geen gegevens hoeven te verstrekken die al bij de overheid bekend zijn."²

Om het uitgangspunt van 'eenmalig aanleveren, meervoudig gebruik' te realiseren, wordt onder andere gewerkt met het stelsel van basisregistraties. Het Nieuw Handelsregister (NHR) geldt als een van deze basisregistraties.

De gegevens die vermeld staan op een recent, gewaarmerkt uittreksel van het handelsregister kunnen door overheden (digitaal) worden ingezien, als duidelijk is van welke groepering of ingeschreven organisatie zij de gegevens nodig hebben. Tevens is het mogelijk voor bijvoorbeeld gemeenten een gewaarmerkt uittreksel van het handelsregister van een ingeschreven organisatie op te vragen.

Het voorgaande betekent dat overheden zelf de noodzakelijke gegevens van het gewaarmerkt uittreksel van het handelsregister kunnen raadplegen. Het gaat hierbij om gegevens van organisaties die reeds bij de overheid bekend zijn. Om deze reden geldt het opvragen van een recent, gewaarmerkt uittreksel van het handelsregister als een onnodige indieningsvereiste (voor politieke groeperingen) bij de aanvraag tot registratie van een aanduiding.

2.1 Het college adviseert de noodzakelijke gegevens uit het handelsregister te laten opvragen door de instantie die de registratie-aanvraag beoordeelt. Dit past bij het uitgangspunt dat de overheid alleen die gegevens bij burgers en groeperingen opvraagt die nog niet bij de overheid bekend zijn en waarover de overheid niet zelf op eenvoudige wijze de beschikking kan krijgen.

3. Werkbare uitvoeringswijze

Bij de voorgestelde wijzigingen van de Kieswet is naar het oordeel van het college voldoende aandacht besteed aan de werkbaarheid en uitvoerbaarheid van de regelgeving voor burgers. Het is daarbij positief dat enkele wijzigingen leiden tot optimalisatie van deelname aan het

² Zie Aanwijzing 5.31 *Aansluiten bij definities basisregistraties*.

verkiezingsproces. Bijvoorbeeld de wijziging die bepaalt dat burgers de stempas niet meer hoeven in te leveren bij het aanvragen van de kiezerspas.

De mate waarin de positieve effecten van het onderhavige voorstel worden bereikt, is ten dele afhankelijk van de wijze waarop onder andere decentrale overheden invulling geven aan de wijzigingen. Ten aanzien van het niet meer hoeven overleggen van de stempas bij het aanvragen van een kiezerspas, is verdergaande digitalisering mogelijk. Daar waar veel decentrale overheden nu nog een fysiek aanvraagformulier hanteren, maakt de wijziging het mogelijk de aanvraag nu digitaal te faciliteren. Er hoeft immers geen fysiek document (de stempas) meer te worden meegestuurd bij de aanvraag. Het college geeft u in overweging bij de communicatie over het wijzigingsvoorstel richting decentrale overheden, hier aandacht aan te besteden.

4. Regeldrukgevolgen

In de toelichting bij het wijzigingsvoorstel wordt in onderdeel 3 (Gevolgen en Uitvoering) ingegaan op de gevolgen voor burgers, bedrijven en professionals.

Het voorstel regelt dat burgers geen voorzitter of lid meer kunnen zijn van het stembureau als zij voor de betreffende verkiezing verkiesbaar zijn. De toelichting bij het voorstel geeft aan dat het lidmaatschap van het stembureau geen verplichting is, en dat deze rol “niet als administratieve last is aangeduid in de ‘Nulmeting AL Burger’ van het ministerie van BZK (2002).”

Bij de wijziging die bepaalt dat bij het aanvragen van een kiezerspas geen stempas meer hoeft te worden ingeleverd, geeft de toelichting aan dat “de last van het inleveren van de stempas in de nulmeting niet in beeld is gebracht, zodat het (positieve) effect op de belasting van de burger niet in tijd en/of geld is te waarderen.”

Het college benadrukt dat voor de regeldrukeffecten-analyse van voorgenomen wet- en regelgeving al geruime tijd de ‘delta-benadering’ van toepassing is. Hierbij worden de regeldrukeffecten van voorgestelde (wijzigingen in) wet- en regelgeving in beeld gebracht ten opzichte van de huidige situatie. Sinds enkele jaren geldt de ‘Nulmeting AL Burger’ niet meer als ijkpunt voor het bepalen van de regeldrukeffecten van wet- en regelgeving. Dit houdt in dat de regeldrukvermindering als gevolg van het vervallen van de verplichting alsnog in beeld moet worden gebracht.

De politieke groeperingen die een aanduiding willen laten registreren, moeten volgens het voorstel een recent, gewaarmerkt uittreksel uit het handelsregister overleggen bij de aanvraag. De regeldrukgevolgen (en de financiële effecten) hiervan zijn in de toelichting niet kwantitatief in beeld gebracht.

4.1 Het college adviseert de regeldrukgevolgen van het voorstel in de toelichting in beeld te brengen conform de landelijke methodiek.

Dictum

Gelet op de inhoud van het voorstel en de hiervoor genoemde adviespunten is het advies van het college bij het voorstel tot wijziging van de Kieswet:

Het wetsvoorstel indienen, nadat met de adviespunten rekening is gehouden.

Het college vertrouwt erop u hiermee voldoende te hebben geïnformeerd en verneemt graag van u op welke wijze u met onze adviespunten rekening hebt gehouden.

Hoogachtend,

w.g.

M.A. van Hees
Voorzitter

R.W. van Zijp
Secretaris